

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja Atzinuma Nr. 4/2015 “Virzībā uz jaunu digitālo ētiku – dati, cieņa un tehnoloģija” kopsavilkums

(Pilns šā atzinuma teksts angļu, franču un vācu valodā pieejams Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja (EDAU) tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu)

(2015/C 392/08)

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs (EDAU) ir neatkarīga ES iestāde, kas saskaņā ar 41. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 45/2001⁽¹⁾ “attiecībā uz personas datu apstrādi .. nodrošina to, ka Kopienas iestādes un struktūras ievēro fizisku personu pamattiesības un brīvības un jo īpaši viņu tiesības uz privāto dzīvi” un atbild “.. par padomu sniegšanu Kopienas iestādēm un struktūrām un datu subjektiem visās lietās, kas attiecas uz personas datu apstrādi”. Uzraudzītājs un uzraudzītāja palīgs tika iecelti amatā 2014. gada decembrī, saņemot konkrētu uzdevumu būt konstruktīvākiem un aktīvākiem. EDAU 2015. gada martā publicēja piecu gadu stratēģiju, kurā izklāstīja, kā viņš plāno šo uzdevumu īstenot, nodrošinot pārskatatbildību.

Šis atzinums izriet no EDAU iepriekšējā Atzinuma par Vispārīgo datu aizsardzības regulu, kura mērķis bija palīdzēt ES galvenajām iestādēm panākt pienācīgu vienprātību par praksē īstenojamu un nākotnē vērstu noteikumu kopumu, kas veicinātu fizisku personu tiesību un brīvību ievērošanu. EDAU šajā atzinumā (tāpat kā 2015. gada sākumā pieņemtajā Atzinumā par mobilo veselību) pievēršas uzdevumam nodrošināt datu digitālu aizsardzību – tas ir trešais EDAU stratēģijas mērķis, proti, “pielāgot pašreizējos datu aizsardzības principus pasaules digitālajai telpai”, ņemot vērā arī ES plānus par digitālo vienoto tirgu. Tas atbilst 29. panta darba grupas pieejai attiecībā uz datu aizsardzības aspektiem, kas saistīti ar jauno tehnoloģiju (piem., lietiskā interneta) izmantošanu; EDAU tās izstrādē piedalījās kā pilntiesīgs grupas loceklis.

“Cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā.”

ES Pamattiesību harta, **1. pants**

Pamattiesībām uz privātumu un personas datu aizsardzību tagad ir daudz lielāka nozīme saistībā ar cilvēka cieņas aizsardzību nekā līdz šim. Šīs tiesības ir nostiprinātas ES līgumos un ES Pamattiesību hartā. Tās sniedz fiziskām personām iespēju izkopt personību, dzīvot neatkarīgu dzīvi, nodoties jaunradei, kā arī izmantot citas tiesības un brīvības. ES hartā noteiktie datu aizsardzības principi, t. i., nepieciešamība, samērīgums, godprātīgums, datu minimizēšana, mērķa ierobežošana, piekrišana un pārredzamība, attiecas uz datu apstrādes procesu kopumā – ne tikai uz datu vākšanu, bet arī uz to izmantošanu.

Tehnoloģija nedrīkstētu noteikt, kādas vērtības un tiesības ir jāievēro, taču to saistību arī nedrīkstētu nonivelēt līdz maldīgai dihotomijai. Digitālā revolūcija varētu nodrošināt ieguvumus veselības aprūpes, vides, starptautiskās attīstības un ekonomikas efektivitātes jomā. ES digitālā vienotā tirgus plānos par svarīgākajiem konkurētspējas un izaugsmes resursiem ir atzīta mākoņdatošana, lietiskais internets, lieli dati un citi tehnoloģijas risinājumi. Uzņēmējdarbības modeļi apzina jaunas iespējas personiskās informācijas masveida vākšanai, tūlītējai pārsūtīšanai, kombinēšanai un atkārtotai izmantošanai neparedzētiem mērķiem, pamatojot to ar gari izklāstītu un nepārskatāmu privātuma politiku. Šāda rīcība ir radījusi jaunas problēmas saistībā ar datu aizsardzības principu ievērošanu, tāpēc ir vajadzīgs jauns skatpunkts attiecībā uz to piemērošanu.

Mūsdienu digitālajā vidē nepietiek tikai ar to, ka tiek ievēroti tiesību akti; mums ir jāņem vērā arī datu apstrādes ētiskā dimensija. ES tiesiskajā regulējumā jau ir sniegta iespēja pieņemt elastīgus un individuālus lēmumus un garantijas saistībā ar personiskas informācijas apstrādi. Tiesiskā regulējuma reforma būs vērtīgs solis uz priekšu. Tomēr pastāv dziļāki jautājumi par to, kā uz datiem balstītas sabiedrības tendences ietekmē cieņu, fizisku personu brīvību un demokrātijas darbību.

Šiem jautājumiem ir inženiertehniski, filozofiski, juridiski un morāli aspekti. Atzinumā ir uzsvērtas vairākas svarīgākās tehnoloģijas tendences, kas var ietvert nepieņemamu personiskas informācijas apstrādi vai aizskart cilvēku tiesības uz privātumu. Tajā izklāstīta četru pīlāru veidota “lielo datu aizsardzības ekosistēma”, ar ko reaģēt uz digitālajām grūtībām – kolektīvi centieni, kuru pamatā ir ētiski apsvērumi:

1) nākotnē vērsta datu apstrādes reglamentēšana un tiesību uz privātumu un datu aizsardzību ievērošana;

⁽¹⁾ OV L 8, 12.1.2001., 1. lpp.

- 2) pārskatatbildīgi datu pārziņi, kas nosaka personiskās informācijas apstrādes procesu;
- 3) privātuma ievērošana datu apstrādes produktu un pakalpojumu izstrādē un plānošanā;
- 4) plašākas tiesības fiziskām personām.

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs vēlas veicināt atklātu, ar informāciju pamatotu diskusiju ES un ārpus tās, iesaistot pilsonisko sabiedrību, izstrādātājus, uzņēmumus, akadēmisko aprindu pārstāvjus, publiskās iestādes un regulatorus. EDAU iestādes ietvaros tiks izveidota jauna ES datu aizsardzības ētikas padome, kas palīdzēs formulēt jaunus digitālās ētikas principus un tādējādi sniegs iespēju labāk izmantot ieguvumus, ko tehnoloģija nodrošina sabiedrībai un ekonomikai, vienlaicīgi pastiprinot fizisku personu tiesības un brīvības.

4. Secinājums – pienācis laiks padziļinātām diskusijām

Privātums un datu aizsardzība ir risinājuma daļa, nevis problēma. Patlaban tehnoloģiju kontrolē cilvēki. Tās potenciālo attīstību ir grūti klasificēt kā labu vai sliktu, vēlamu vai kaitīgu, izdevīgu vai neizdevīgu, un situāciju vēl vairāk sarežģī tas, ka vairākas potenciālās tendences ir jāizvērtē plašākā kontekstā. Politikas veidotājiem, tehnoloģijas izstrādātājiem, uzņēmējiem un visai sabiedrībai ir nopietni jāapsver, vai un kā mēs vēlamies ietekmēt tehnoloģijas attīstību un izmantošanu. Tomēr vienlīdz svarīgi ir panākt, lai ES neatliekami ņemtu vērā ētikas un cilvēka cieņas aspektu nozīmi saistībā ar nākotnes tehnoloģijām.

Pieredze liecina, ka datu aizsardzības principi var aizsargāt fiziskas personas un to privātumu pret bezatbildīgas datu apstrādes riskiem. Tomēr uz mūsdienu tendencēm, iespējams, būtu jāreaģē, izmantojot pilnīgi jaunu pieeju. Tāpēc mēs sākam jaunas debates par to, ciklāl tādu principu kā godprātība un likumība piemērošana ir pietiekama. Datu aizsardzības kopiena var uzņemties jaunas funkcijas, izmantojot jau pieejamos instrumentus, piemēram, iepriekšējas pārbaudes un atļaujas, jo citām struktūrām nav līdzekļu, ar ko rūpīgi pārbaudīt šādu datu apstrādi. Laikā, kad tehnoloģija, vispasaules inovācija un cilvēku savienotība attīstās galvu reibinošā ātrumā, mums ir iespēja piesaistīt uzmanību, raisīt interesi un panākt vienprātību.

Ceram, ka šis atzinums kļūs par pamatu plašākai un padziļinātai diskusijai par to, kā ES varētu izmantot jauno tehnoloģiju sniegtos ieguvumus un vienlaicīgi nodrošināt savu vērtību neaizskaramību.

Briselē, 2015. gada 11. septembrī

Giovanni BUTTARELLI

Eiropas datu aizsardzības uzraudzītājs